

## Tillaga stjórnar BSRB að stefnu bandalagsins til umræðu í málefnaþópum

### Málefnaþópur um vinnumarkaðinn og starfsumhverfi starfsmanna í almannþjónustu

Áhersla á starfsumhverfi og kjaramál opinberra starfsmanna, launaþróunartryggingu, jöfnun launa milli markaða, bætt lífskjör og skattamál. Fjallar um stefnu BSRB í efnahags- og skattamálum, starfsumhverfi starfsmanna í almannþjónustu, atvinnumálum, kjaramálum og lífeyrismálum og ályktanir þingsins um þessa málaflokka.

#### Atvinnumál

Opinber vinnumarkaður er grunnstoð norræna velferðarkerfisins þar sem jafnrétti fólks er haft að leiðarljósi. Sterk almannþjónusta er mjög árangursríkt jöfnunartæki og jafnframt mikilvægur hlekkur í atvinnulífinu sem skilar þjóðfélaginu miklum arði. Mikilvægt er að efla grunnþjónustu samfélagsins og byggja upp enn sterkari opinberan vinnumarkað sem er samkeppnisfær við hinn almenna vinnumarkað.

Innan almannþjónustunnar starfa þúsundir í skólum, félags- og heilbrigðisþjónustu og víða eru konur í miklum meirihluta þessara starfa. Mikilvægt er að tryggja samkeppnishæf laun í þessum störfum.

Hátt atvinnustig er lykilforsenda þess að hægt sé að halda uppi velferðarkerfi og því er brýnasta viðfangsefni stjórnvalda hvers tíma að búa svo um að sem flestir hafi tök á því að stunda vinnu. VIRK hefur á starfstíma sínum unnið mikilvægt starf við að undirbúa fólk sem fallið hefur af vinnumarkaði til að snúa aftur til starfa. Þjóðhagslegur ávinningur af starfi sjóðsins er gríðarlegur. VIRK hefur með starfi sínu stuðlað að aukinni lýðheilsu þjóðarinnar og á sama tíma sparað samfélaginu mikla fjármuni. Standa þarf vörð um hið öfluga starf sem nú fer fram hjá Virk starfsendurhæfingarsjóði.

Stjórnvöld geta aukið fjölbreytni á vinnumarkaði með því að huga betur að menntun sem miðast við þarfir atvinnulífsins. Traustur grundvöllur hefur verið lagður að fjölbreyttri atvinnustarfsemi með aukinni menntun. Þess vegna er mikilvægt að stuðla að frekari nýsköpun og hlúa að vaxtarsprotum. Nýjar og vaxandi atvinnugreinar á borð við ferðaþjónustu, upplýsingatækni og líftækni skapa mörg störf og eru nær undantekningarlaust gjaldeyrisskapandi. Með fjölbreyttu atvinnulífi og raunverulegri gjaldeyrissköpun fyrirtækja má draga úr líkum á stórfelldum örðugleikum í atvinnulífinu.

Styrkja verður stöðu landshlutanna svo þeir hafi aðdráttarafli fyrir fólk til búsetu og starfa. Styrkja verður uppbyggingu atvinnulífs og opinberrar þjónustu á landinu öllu. Leitast verður við að skapa ný opinber störf í öllum landshlutum í stað þess að flytja störf landshluta á milli. Reynslan sýnir að tilfærsla starfa á milli landshluta hefur bæði neikvæð áhrif á starfsfólk, starfsemi viðkomandi stofnunar og þjónustuna sem á að veita.

Markmiðið verkalýðshreyfingarinnar á alltaf að vera að auka lífskjör og lífsgæði launafólks. Til að ná markmiðum um aukin lífsgæði vinnandi fólks og arðsemiskröfur atvinnurekenda má þó aldrei gleyma siðferðislegum og félagslegum grunnviðmiðunum um jöfnuð, réttlæti og samfélagslega ábyrgð.

Stjórnvöld verða að leggja sitt af mörkum ásamt verkalýðshreyfingunni og fulltrúum atvinnurekenda að hlúa sem best að þeim sem af einhverjum ástæðum falla út af vinnumarkaði. Sérstaklega þarf að huga að langtímaatvinnulausu fólki svo það einangrist ekki félagslega og efnahagslega.

### Efnahags- og skattamál

BSRB leggur áherslu á að skattkerfið sé nýtt sem jöfnunartæki. Reka á skattkerfið og um leið velferðarkerfið með því hugarfari að fólk greiði inn eftir efnum en taki út eftir þörfum. Þeir sem betur eru stæðir ættu að bera meiri byrðar en hinir sem verr eru staddir. Samstaða þarf að nást um þessa hugsun í rekstri hins opinbera og hafa samstöðu og jöfnuð fólks að leiðarljósi.

Mikilvægt er að álögur á þá sem minnstar hafa tekjurnar verði ekki of miklar. Skattbyrði fólks verður að taka mið af framfærslubyrði og vera réttlát. Draga þarf verulega úr gjalddöku í velferðarkerfinu en vaxandi greiðsluþátttaka launafólks í t.d. rekstri heilbrigðiskerfisins er óásættanleg.

Koma verður til móts við fjölskyldufólk með endurskoðun á fyrirkomulagi barnabóta og hækka greiðslur til barnafólks.

BSRB er fylgjandi þrepaskiptingu í skattkerfinu en slíkt verður að taka mið af skerðingum bótamegin. BSRB leggst gegn tekjutengingu bóta og lífeyrisgreiðslna.

Ýmiskonar jaðarskattar geta verið íþyngjandi og leggjast mjög misjafnlega á fólk eftir efnum og aðstæðum.

BSRB er hlynnt auðlindaskatti og telur að greiða eigi fyrir nýtingu auðlinda, hverjar sem þær eru. Bandalagið leggur þó áherslu á að auðlindir verði í almannaeygu en ekki í eigu einkaaðila. BSRB varar við því að aðgerðir sem settar eru fram í nafni einföldunar á skattkerfi leiði í reynd til hærri álaga á launafólk. Mikilvægt er að kjör heimilanna séu lögð til grundvallar öllum breytingum á skattkerfinu en ekki óljósar hugmyndir um einföldun skattkerfisins.

BSRB hafnar alfarið öllum hugmyndum um skattlagningu inngreiðslna séreignarsparnaðar.

### Kjaramál

Allt launafólk á rétt á mannsæmandi launum fyrir vinnu sína. BSRB telur grundvallaratriði að launamunur milli hins opinbera og hins almenna vinnumarkaðar verði jafnaður sbr. samkomulag um lífeyrismál frá 19. september 2016. Launakannanir hafa sýnt að launamunur á milli markaða sé u.þ.b. 17%. Þá verður áfram að vinna að hækkuðum lægstu launa.

Grundvallaratriði er að launafólk geti lifað af dagvinnulaunum. Draga þarf úr yfirvinnu en minna vinnuálag leiðir til þess að afköst starfsfólks aukast hlutfallslega.

BSRB vill að lögfest verði að vinnuvikan sé ekki lengri en 36 stundir.

BSRB telur það forgangsmál að bæta stöðu tekjulægri fjölskyldna. Tryggja þarf að öll börn búi við örugga fjárhagslega afkomu, búi við búsetuöryggi og hafi tækifæri til íþróttar- og

tómstundaiðkunar. Samfélag jafnaðar verður ekki byggt nema allar fjölskyldur geti boðið börnunum sínum upp á sambærileg tækifæri.

BSRB krefst þess að sérstök launaþróunartrygging verði lögfest/sett í kjarasamninga opinberra starfsmanna en megintilgangur hennar er að tryggja samræmi í launaþróun á milli almenna og opinberra vinnumarkaðarins. Þannig telur BSRB að opinberir starfsmenn muni njóta launahækkana sem eru umfram umsamdar launahækkarnir í kjarasamningum auk þess sem upptaka launaþróunartryggingar ætti að leiða til aukins stöðugleika á vinnumarkaði.

Að mati BSRB er það forgangsverkefni stjórnvalda, atvinnurekenda og verkalyðshreyfingarinnar að uppræta kynbundinn launamun. Allar rannsóknir sýna fram á að launamunur kynjanna er enn til staðar sem birtist í lægri atvinnu- og ævitekjum kvenna. Ein meginástæða launamunar kynjanna er vegna þess hve verulega kynskiptur íslenskur vinnumarkaður er. Söguleg og menningarleg áhrif hafa leitt til þess að störf í þágu barna og í heilbrigðisþjónustu eru metin til lægstu launa samfélagsins ásamt öðrum störfum þar sem konur eru í meirihluta.

Grípa þarf til sérstakra aðgerða til að útrýma launamun sem stafar af kynskiptum vinnumarkaði sem hefur það að leiðarljósi að leiðrétta skakkt verðmætamat starfa þar sem meirihluti starfsmanna eru konur. Þá er jafnlaunastaðallinn mikilvægt tæki til að auka gegnsæi og gæði í launaákvörðunum sem auðveldar atvinnurekendum að viðhalda launajafnrétti kynjanna innan vinnustaða.

## Lífeyrismál

Lífeyriskerfi Íslendinga stendur á sterkum grunni byggðum á þremur stoðum: Opinberu almannatryggingakerfi, atvinnutengdum lífeyrissjóðum með skylduaðild og frjálsum lífeyrissparnaði. Styrkur íslenska kerfisins felst að stórum hluta í sjóðsöfnun en með því er átt við að eignir eru lagðar fyrir jafnóðum og réttinda er aflað til greiðslu lífeyris síðar. BSRB leggur ríka áherslu á að þessu fyrirkomulagi verði ekki hróflað.

Draga verður úr tekjutengingu lífeyrisgreiðslna og almannatrygginga. Mikilvægt er að þeir sem greitt hafa í lífeyrissjóði alla starfsævina sjái þess stað í afkomu sinni þegar kemur að starfslokum.

BSRB krefst þess að ákveðnar stéttir sem þurfa að hætta að vinna fyrr, t.d. vegna álags í starfi, fái rétt til snemmtöku lífeyris. BSRB fer einnig fram á að alþingi breyti lögum og lagi útfærslu varúðarsjóðs A-deildar til samræmis við samkomulag um lífeyrismá frá 16. September 2016.

## Starfsumhverfi starfsfólks í almannajónustu

Hlutverk starfsfólks í almannajónustu er að veita mikilvæga og lögbundna þjónustu þar sem hagsmunir almennings eru hafðir að leiðarljósi. Tryggja þarf samhæfingu í þjónustunni og að vinnustaðir og störfin þróist í samhengi við samfélagið.

Til að tryggja öfluga og góða almannajónustu er mikilvægt að starfsmenn búi alltaf við besta mögulega starfsumhverfi, þar sem þekking, fagmennska og starfsánægja er höfð að leiðarljósi. Skapa þarf svigrúm og tækifæri fyrir starfsmenn til að þróa hæfni sína og þekkingu með öflugri símenntun og búa þeim vinnuaðstæður sem gera þeim kleift að sinna starfi sínu á faglegan og vandaðan hátt.

Mikilvægt er að marka skýra mannauðsstefnu þar sem saman fara hagsmunir starfsmanna og stofnunar eða fyrirtækis. Styrkja þarf gott samband milli stjórnenda og starfsmanna m.a. með

reglulegum starfsmannasamtölum og mikilvægt er að tryggja aðkomu starfsmanna að skipulagi og þróun vinnustaðarins.

Gera þarf heildarúttekt á starfsháttum vinnustaða og aðbúnaði launafólks. Sérstaklega þarf að skoða vinnutilhögun og vinnuaðstöðu vaktavinnufólks, lög um lögbundinn hvíldartíma og sjá til þess að álag starfsmanna sé ekki óhóflegt.

Sveigjanleiki og samhæfing vinnu og einkalífs ætti ávallt að vera í fyrirrúmi til að stuðla að fjölskylduvænna samfélagi og til að koma í veg fyrir álag og streitu.

Allar breytingar sem varða stöðu starfsfólks í almannaþjónustu, svo sem breytingar á stofnanaumhverfi, verður að vinna með faglegum hætti og í samráði við starfsmenn og stéttarfélag. Þannig er hægt að tryggja nauðsynlega sátt sem og að þekking, reynsla og hæfni starfsfólks glattist ekki.

## Málefnaþpur um vinnumarkað framtíðar

Áhersla á verkalýðshreyfinguna og framtíðarverkefni hennar, stafrænan vinnumarkað, menntamál og umhverfismál. Fjallar um stefnu BSRB í menntamálum og umhverfismálum ásamt ályktunum þingsins um þessa málaflokka.

### Menntamál

BSRB leggur áherslu á að bandalagið og aðildarfélag þess séu virkir þátttakendur í umræðu og ákvörðunartöku um þróun og framvindu menntunar og fræðslu í landinu, jafnt í formlega og óformlega skólakerfinu. Jöfn tækifæri til menntunar og fræðslu við hæfi að skyldunámi loknu er hornsteinn hvers samfélags. Menntun leiðir til jafnari tækifæra, framfara og herra atvinnustigs landsmanna. Menntun skilar sér þannig í aukinni verðmætasköpun, auknum tekjum og leggur grunn að virkni og lengri veru fólks á vinnumarkaði. Menntun stuðlar þannig að sjálfbærum hagvexti og auknum tekjum fyrir hið opinbera og landsmenn alla.

BSRB sem einn af aðilum vinnumarkaðarins ber ríka ábyrgð á stefnumótun menntunar gagnvart stjórnvöldum. Nauðsynlegt er að ríki og sveitarfélög setji sér menntastefnu í ljósri breyttra atvinnuþátta og tæknivæðingar í góðu samstarfi við BSRB og aðildarfélag þess. BSRB leggur áherslu á gildi og mikilvægi menntunar og beitir sér fyrir því innan bandalagsins að stjórnir aðildarfélaganna, starfsmenn og þeir sem gefa kost á sér til félagsstarfa fái þá fræðslu og menntun sem nauðsynleg er.

BSRB styrkir aðildarfélagin í því mikilvæga verkefni að hækka menntunarstig félagsmanna í samstarfi við atvinnurekendur. Nauðsynlegt er að tryggja möguleika félagsmanna til að sækja sér starfs- og símenntun samhliða störfum sínum án launaskerðingar. Slík réttindi þurfa að vera tryggð með kjarasamningum og það sama gildir um aðgengi félagsmanna að raunfærnimati og náms- og starfsráðgjöf. Þá leggur bandalagið ríka áherslu á að bæði ríki og sveitarfélög komi að uppbyggingu og rekstri fræðslusetra á sviði endur- og símenntunar sem hafa það hlutverk að greina og hanna menntunarleiðir fyrir félagsmenn BSRB þeim að kostnaðarlausu.

BSRB leggur áherslu á að félagsmenn aðildarfélaganna geti þróað starfshæfni sína og menntað sig þannig að þeir verði eftirsóknarverðir á vinnumarkaði alla sína starfsævi. BSRB telur nauðsynlegt að styrkja stöðu verk- og starfsnáms samhliða hefðbundnu bóknámi. Þannig þarf að styrkja hlutverk þeirra starfsgreinaráða sem fjalla um þau störf sem félagsmenn BSRB

sinna og búa ráðunum starfsaðstæður sem tryggja að þau geti sinnt hlutverkum sínum af metnaði. Þá þarf að styrkja Vinnustaðanamssjóð og tryggja aðgengi félagsmanna BSRB að honum.

BSRB leggur áherslu á jafnrétti til náms óháð aðstæðum og leggst bandalagið gegn því að skólagjöld, hvaða nafni sem þau nefnast, séu lögð á í opinberum menntastofnunum. Kostnaður við skyldunám, þ.m.t. námsgagnakostnaður, á að greiðast alfarið úr sameiginlegum sjóðum. Tryggja þarf að fagháskólanám verði fjármagnað af hinu opinbera og verði sjálfsagður hluti af formlega skólakerfinu. Sjóðakerfi og opinber fjárframlög til hins óformlega skólakerfis, framhaldsfræðslunnar sem gjarnan er nefnd fimmta stoð menntakerfisins, verður að duga til að standa undir framsæknu starfi fræðslusetra, símenntunarmiðstöðva og Fræðslumiðstöðvar atvinnulífsins.

### Umhverfismál

Umhverfisvernd og sjálfbær nýting auðlinda þarf að njóta öflugr stuðnings stjórnvalda, verkalyðshreyfingar og atvinnulífs. Tryggja þarf að auðlindir landsins verði í almannaeigu og aðgangur allra að hreinu drykkjarvatni sé tryggður. Tryggja þarf að nýting náttúruauðlinda verði sjálfbær og að sem víðtækust sátt ríki um nýtingu þeirra.

Standa þarf vörð um almannarétt fólks til að ferðast frjálst um landið. Tryggja þarf fjármagn til uppbyggingar ferðamannastaða sem geti að einhverju leyti orðið á kostnað ferðamanna.

BSRB leggur áherslu á að atvinnurekendur hvetji starfsfólk til að nota vistvæna samgöngumáta á leið í og úr vinnu, t.d. með því að bjóða starfsfólki samgöngustyrki.

BSRB vinni að því með stjórnvöldum að fyrirbyggja óþarfa pappírnotkun.

### Málefnaþing um velferðarmál

Áhersla á heilbrigðismál, almannabjónustuna, almannatryggingar, húsnæðismál, félagslegan stöðugleika og norræna velferðarkerfið. Fjallar um stefnu BSRB í heilbrigðismálum, almannabjónustuna, almannatryggingar, húsnæðismálum ásamt ályktunum um þessa málaflokka.

### Velferðarmál

Öflugt velferðarkerfi tryggir samfélag jafnaðar og sanngirni. Eitt af meginhlutverkum hins opinbera er að halda uppi öflugu velferðarkerfi þar sem landsmönnum óháð búsetu er tryggð örugg framfærsla, heilbrigðis- og félagsþjónusta, menntun og réttarvarsla. Velferðarkerfi þar sem öllum er tryggður aðgangur að framúrskarandi þjónustu án tillits til greiðslugetu. Velferðarkerfið á að fjármagna úr sameiginlegum sjóðum landsmanna.

### Almannabjónusta

Almannabjónustuna ber að reka á samfélagslegum grunni af opinberum aðilum þar sem allir eiga jafnan rétt, óháð efnahag. Það er grundvallaratriði að svo verði áfram. Reynslan sýnir að velferðarþjóðfélag verður ekki reist nema á gildum samvinnu og jafnaðar, gildum sem verkalyðshreyfingin hefur haldið á lofti frá öndverðu.

Opinber almannabjónusta gegnir lykilhlutverki í uppbyggingu samfélagsins. Almannabjónusta sem tryggir landsmönnum aðgang að m.a. fyrsta flokks heilbrigðisþjónustu, félagsþjónustu, menntun og réttarvörslukerfi, þ.m.t. löggæslu og annarri öryggisþjónustu.



Slíkt er ekki hægt að tryggja nema að almannþjónustan sé í höndum hins opinbera sem skipuleggur, stýrir og fjármagnar hana á grundvelli jafnréttis. Þjónustuna þarf með öðrum orðum að skipuleggja þannig að þarfir allra landsmanna séu hafðar í huga en ekki miðað við greiðslugetu. Tryggja verður að lagarammi almannþjónustunnar sé nægilega traustur til að veita henni vernd gegn markaðsvæðingu. Almennþjónustuna á aldrei að reka á hagnaðargrundvelli heldur eiga almannahagsmunir og samfélagsmarkmið að vera í forgrunni.

Öflug almannþjónusta byggir á faglegu og hæfu starfsfólki. Tryggja þarf að mönnun á vinnustað sé með þeim hætti að öryggi notenda og starfsmanna sé ekki hætta búin. Því er nauðsynlegt að hlúa að og veita starfsfólki almannþjónustunnar tækifæri til að að sækja sér aukna menntun og þjálfun. Með öflugri kjara- og mannauðsstefnu verður almannþjónustan að eftirsóknarverðum vinnustað.

## Heilbrigðismál

Jafnt aðgengi allra að heilbrigðisþjónustu, óháð efnahag, stuðlar öðru fremur að auknum jöfnuði fólks og við því fyrirkomulagi ber ekki að hrófla. BSRB leggst alfarið gegn markaðsvæðingu heilbrigðisþjónustu og gjaldtöku sem byggir á hagnaðarsjónarmiðum.

Endurskoða verður gjaldtöku fyrir ýmsa þætti heilbrigðisþjónustu til að stuðla frekar að jöfnu aðgengi fólks að heilbrigðisþjónustu. BSRB vill sporna við gjaldtöku innan heilbrigðiskerfisins. Heilbrigðiskerfi Íslendinga á að veita hverjum sem þarf á aðstoð að halda alla þá þjónustu sem völ er á án tilkostnaðar fyrir viðkomandi.

Aukna þátttöku almennings í greiðslu fyrir nauðsynleg lyf þarf að endurskoða. Það er forgangsverkefni stjórnvalda að aukin verði greiðsluþátttaka vegna lyfja. Veikindi valda tekjumissi ofan á aðra erfiðleika og því ætti það að vera grunnréttur þeirra sem veikir eru að fá lyf við hæfi án mikils kostnaðar fyrir viðkomandi.

BSRB krefst þess að sú mismunun sem viðgengst milli einstaklinga vegna eðlis og uppruna sjúkdóma þeirra, raskana og kvilla verði leiðrétt. Sem dæmi má nefna andleg veikindi, tannsjúkdóma, ferðakostnað og kostnað vegna hjálpartækja.

Huga verður að jafnræði til heilbrigðisþjónustu eftir búsetu. Hið opinbera verður sem dæmi að taka ríkari þátt í ferðakostnaði fólks sem búsetu sinnar vegna hefur ekki sama aðgengi að heilbrigðisþjónustu og aðrir. Afar brýnt er að stórefla utanspítalþjónustu, sjúkraflutninga og sjúkraflug og tryggja þar með að slík þjónusta sé ætíð til staðar í hinum dreifðu byggðum.

Góð heilsa landsmanna er þjóðhagslega hagkvæm. Hið opinbera á að reka heilbrigðiskerfið á réttlátan hátt fyrir skattfé landsmanna. Kerfið á að vera skilvirkt og tryggja öllum jafnan aðgang að fyrsta flokks þjónustu. Þetta er mikilvægur þáttur þess að viðhalda öryggi og lífsgæðum fólksins í landinu. Forsenda þess er að tryggt verði að fjöldi starfsfólks sé í samræmi við þá kröfu sem gerð er til þjónustunnar ásamt góðu starfsumhverfi.

## Almannatryggingar

Aukin gjaldtaka fyrir þjónustu hins opinbera er þróun sem verður að snúa við. Fyrir þarf að liggja skýr stefna stjórnvalda varðandi fyrir hvaða þætti velferðarþjónustunnar sé réttlæt看legt að innheimt sé sérstakt gjald fyrir.

Gera þarf grundvallarbreytingar á almannatryggingakerfinu þar sem litið er til starfsgetu einstaklinga en ekki örorku þeirra. BSRB telur rétt að einfalda lífeyriskerfið, hverfa frá tekjutengingu bóta og lífeyrisgreiðslna og að lífeyrisþegar fái aukinn sveigjanleika til

lífeyristöku. Það eru grundvallaratriði að lífeyrir tryggi elli- og örorkulífeyrisþegum mannsæmandi lífskjör.

Einfalda þarf almannatryggingakerfið og hafa það skilvirkara og notendavænna.

Þeir sem hafa tök á og treysta sér til að vinna hlutastarf á að vera gert kleift að gera það án skerðingar lífeyris. Aukinn sveigjanleiki í þá veru getur aðeins orðið til að bæta lífskjör og líðan fólks.

Mikilvægt er að fólki sé gert kleift að snúa aftur á vinnumarkaðinn eftir veikindi eða slys. Árangur VIRK-starfsendurhæfingarsjóðs hefur skilað umtalsverðum árangri í þeim efnum og ber að efla það góða starf enn frekar. VIRK hefur hjálpað miklum fjölda fólks að snúa aftur á vinnumarkaðinn og þannig aukið lýðheilsu fólks, stuðlað að aukinni atvinnuþátttöku og sparað umtalsverða fjármuni.

Fjármunum sem varið er í starfsendurhæfingu skila sér margfalt til baka þegar árangurinn er sá að gera fólki kleift að taka þátt á vinnumarkaði. Hluti af þessu er að tryggja að allir geti tekið þátt á vinnumarkaði þrátt fyrir skerta starfsorku og þá er mikilvægt að bæta aðstöðu og aðgengi vinnustaða í samræmi við sáttmála Sameinuðu þjóðanna.

## Húsnæðismál

Öruggt húsnæðismál, hvort sem um er að ræða leiguhúsnæði eða séreign, eru mannréttindi. Brýn nauðsyn er að bregðast við framboðsskort og tryggja öllum húsnæði á jafnréttisgrundvelli.

Það á að vera forgangsverkefni stjórnvalda að húsnæðiskostnaður verði lækkaður og tryggt verði nægilegt framboð á húsnæði svo að fólk hafi raunverulegt val um hvort það eigi eða leigi húsnæði. Stefna stjórnvalda í húsnæðismálum verður að byggja á því að húsnæðiskostnaður verði ekki meiri en þriðjungur af ráðstöfunartekjum og vextir af fasteignalánnum verði á viðráðanlegum kjörum.

Auka verður stofnframlög til félaga sem hafa það að langtímamarkmiði að byggja, eiga og hafa umsjón með leiguhúsnæði og eru rekin án hagnaðarsjónarmiða. Reisa verður húsnæði sem miða sérstaklega að þörfum leigjenda. Sérstaklega ódýrara og hagkvæmara húsnæði víða um land. Hentugt leiguhúsnæði myndi leggja sitt af mörkum við að gera leigumarkaðinn ódýrari valkost en áður hefur verið og þannig stuðla að því að gera leiguformið að raunverulegum valkosti í búsetumálum á Íslandi.

## Almannaöryggi

Öflug löggæsla er ein af grunnstoðum velferðarsamfélagsins.

Stórefla þarf löggæslu, skilgreina þarf mannaflaþörf og fjárþörf miðað við eðli og umfang verkefna þeirra. Það á að vera í forgangi stjórnvalda að fjölga þeim sem starfa í löggæslu og bæta nauðsynlegan búnað ásamt þjálfun og starfsþróunarmöguleikum þeirra.

Mikil aukning ferðamanna, skipulagðrar glæpastarfsemi, fjölgun hælisleitenda og erlends vinnuafis eru allt þættir sem hafa aukið álag á löggæslu. Það hefur því aldrei verið mikilvægara að tryggja öfluga löggæslu og landamæraeftirlit. Tryggja verður öryggi þeirra sem starfa við að vernda samfélagið, tryggja gott starfsumhverfi og grípa til fyrirbyggjandi aðgerða vegna aukinnar slysa- og veikindafjarveru.

## Málefnaþpur um fjölskylduvænna samfélag

Áhersla á styttingu vinnuvikunnar, fæðingarorlofskerfið, dagvistarmál, jafna meðferð á vinnumarkaði og jafnréttismál. Fjallar um stefnu BSRB um fjölskylduvænna samfélag, fæðingarorlofskerfið, dagvistarmál og jafnréttismál ásamt styttingu vinnuvikunnar og ályktun um fjölskylduvænna samfélag.

### Jöfn meðferð

BSRB skal standa vörð um að stjórnvöld og atvinnurekendur vinni markvisst að jafnrétti með því að tryggja jöfn tækifæri og jafna möguleika fólks af öllum kynjum á vinnumarkaði. Sérstaklega þarf að tryggja jafna stöðu og möguleika með tilliti til fötlunar, aldurs kynhneigðar, kynþáttar, litarháttar, aldurs, trúar, tungumáls, búsetu, stjórnmalaskoðana, þjóðernis, félagslegrar stöðu eða efnahags.

Jafnrétti skal haft að leiðarljósi í allri starfsemi BSRB. Bandalagið skal bjóða upp á öfluga jafnréttisfræðslu til aðildarfélaganna og félagsmanna, stuðla að því að allir vinni að þessu mikilvæga hagsmunamáli launafólks og að unnið sé í samræmi við þær reglur sem gilda um öryggi og jafnrétti á vinnumarkaði og í félagsstarfi. Þá skal bandalagið sérstaklega vinna að valdeflingu minnihlutahópa.

### Staða kynjanna á vinnumarkaði

Mikil kynjaskipting er helsti orsakavaldur launamunar kynjanna þar sem í fjölda starfsstétta er annað kynið í afgerandi meirihluta. Kynbundið náms- og starfsval leiðir af viðhorfum samfélagsins um hlutverk kynjanna og þeirra staðalímynda sem ríkja um stelpur og stráka, konur og karla. Atvinnuþátttaka kvenna er mjög há á Íslandi en rúmlega þriðjungur kvenna er í hlutastörfum vegna þess að þær axla meginábyrgð á fjölskyldu- og heimilisstörfum. Þá eru konur eru að jafnaði að minnsta kosti fjórfalt lengur frá vinnumarkaði í kjölfar barneigna heldur en karlar vegna fæðingarorlofstöku og brúun umönnunarbilsins fram að tryggri dagvistun. Það hefur verulega neikvæð áhrif á tekjur og starfsþróunarmöguleika kvenna. Loks er mikill munur milli kvenna og karla þegar kemur að valda- og áhrifastöðum þar sem hallar verulega á konur.

### Fjölskylduvænt samfélag

Til að byggja upp fjölskylduvænt samfélag telur BSRB mikilvægt að í allri opinberri stefnumörkun og fjárhagsáætlanagerð sé unnið markvisst að jafnrétti í launuðum sem ólaunuðum störfum. Nauðsynlegt er að stefna stjórnvalda hafi samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs að leiðarljósi. Samhliða vinnu við að eyða launamun kynjanna verður að jafna möguleika foreldra til að sinna umönnun barna sinna og auka möguleika þeirra til að verja gæðatíma með fjölskyldunni.

### Fæðingarorlof og dagvistun

Brýnt er að lengja fæðingarorlofsrétt foreldra á vinnumarkaði í samtals 12 mánuði samhliða því sem hámarksgreiðslur í fæðingarorlofi verði hækkaðar og greiðslur sem samsvari lágmarkslaunum verði óskertar. Jafnframt þarf að lögfesta rétt barna til öruggar dagvistunar á viðráðanlegu verði af hálfu hins opinbera strax að loknu fæðingarorlofi foreldra.

Það er mikilvæg aðgerð til að tryggja jafna möguleika foreldra til samveru með barni sínu og jafnréttis kynjanna á vinnumarkaði. Það mun stuðla að því að fjarvera karla og kvenna frá vinnumarkaði vegna barneigna verði jafn löng og áhrifin af tímabundnu brotthvarfi af vinnumarkaði þau sömu.



### **Stytting vinnuvikunnar**

Stytting vinnuvikunnar úr 40 stundum í 36 og stytting vinnutíma vaktavinnufólks eru grundvallarkröfur BSRB og mikilvægur liður í því að búa til fjölskylduvænna samfélag sem grundvallast á samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs. Einnig verður að lögfesta að full vinnuvika vaktavinnufólks verði 80% af vinnutíma af dagvinnufólks.

Stytttri vinnuvika leiðir til betri starfsánægju og aukinna afkasta, minni streitu vegna samþættingu fjölskyldu- og atvinnulífs, bættrar heilsu, aukinnar vellíðunar. Það stuðlar einnig að auknu jafnræði í ábyrgð á heimilis- og umönnunarstörfum, aukningu á atvinnuþátttöku kvenna og að konur leita síður í hlutastörf vegna fjölskylduábyrgðar.

### **Sveigjanleiki í starfi**

Nauðsynlegt er að taka til skoðunar samspil atvinnulífs, skóla og heimilis með það að leiðarljósi að draga úr árekstrum og álagi á fjölskyldufólk. Fjölskyldufólk þarf að hafa meiri sveigjanleika í starfi til þess að samþætta atvinnu og fjölskyldulíf, t.d. með launuðum frídögum til að koma til móts við vetrarfrí, starfsdaga og lokanir skóla. Mikilvægt er að atvinnurekendur axli ábyrgð og stjórnvöld, fulltrúar atvinnulífs og skóla klári það samtal sem þarf að eiga sér stað til að koma í veg fyrir síendurtekna árekstra af þessum toga.

### **Veikindi barna**

Miklu máli skiptir að launafólk geti brugðist við hinum ýmsu aðstæðum sem geta komið upp í einkalífi og hafi rétt til fjarvista frá vinnu vegna alvarlegra langvarandi veikindi barna án skerðingar á launum. Hið sama gildir um aukningu á réttindum foreldra til fjarvista vegna veikinda barna sem og vegna maka eða annarra náinna aðstandenda. Slík samþætting leiðir til aukinnar starfsánægju, bættrar frammistöðu, aukinna afkasta og minni starfsmannaveltu.

### **Kynbundin og kynferðisleg áreitni**

Uppræta þarf kynbundna áreitni, kynferðisleg áreitni, ofbeldi og rót þeirrar meinsemdar sem er að rekja til misréttis og valdaójafnvægi kynjanna. Reynslan sýnir að jöfn staða og jafnir möguleikar kvenna og karla innan vinnustaða koma ekki af sjálfu sér. Það þarf þekkingu, vilja og aðgerðir til að ná fram breytingum á þessu sviði. Samkvæmt jafnréttis- og vinnuverndarlögum bera atvinnurekendur ríka ábyrgð til að gera sérstakar ráðstafanir til þess að koma í veg fyrir að starfsfólk eða skjólstaðingar verði fyrir kynferðislegri eða kynbundinni áreitni eða öðru ofbeldi á vinnustað. Góð stjórnun og markviss samþætting jafnréttissjónarmiða með sérstakri áherslu á að uppræta valdamisræmi í hvers kyns ákvörðunartöku er lykillinn að því að áreitni og ofbeldi eigi sér ekki stað. Það verða allir að taka þátt, jafnt karlar, konur og annað fólk, til að raunveruleg breyting á viðhorfum og menningu eigi sér stað.